

Boekbespreking Omstreden Rechtswetenschap door mr. P. van Grinsven

Binnen het Instituut voor Recht van Hogeschool Utrecht neemt de onderzoeksleerlijn een belangrijke plaats in. Onbeantwoord bleef nog de vraag waarin juridisch onderzoek zich onderscheidt van ander onderzoek. Over dit onderwerp schreef de Tilburgse hoogleraar Jan Smits het boek *Omstreden Rechtswetenschap*. Hij houdt hierin een pleidooi voor de eigen waarde van het recht. Op zich kan het recht profiteren van inzichten uit andere disciplines, maar dit betekent niet dat de *juridische* benadering moet worden prijsgegeven. De kernvraag is niet hoe andere disciplines de studie van het recht meer ‘wetenschappelijk’ kunnen maken, maar hoe de *juridische* benadering zelf beter kan voldoen aan de verwachtingen die men mag hebben ten aanzien van een waarlijk wetenschappelijke beoefening van het recht.

Legisme is Smits hierbij vreemd. Hij heeft een duidelijke voorkeur voor een normatieve benadering van het juridisch onderzoek. Het gaat er vooral om hoe het recht *behoort* te zijn. Het uitgangspunt is daarbij normatieve onzekerheid. Consensus over het normatieve zal immers nooit worden bereikt. Het is niet alleen onvermijdelijk dat over de juiste uitkomst kan worden getwist, het is ook gewenst. In het recht bestaan, anders dan bij de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring, geen waarheden die *self evident* zijn. Zelfs fundamentele rechten zoals het gelijkheidsbeginsel en de vrijheid van meningsuiting vormen geen vaste ankerpunten. Je hoeft maar een krant open te slaan om te weten dat over de inhoud daarvan wordt getwist. En ben je het over de inhoud wel eens, dan is er vaak strijd met een ander fundamenteel recht. De normatieve vraag naar het *behoren* past juist bij het recht, een argumentatieve discipline bij uitstek. Hoewel het boek voor academici is geschreven, kun je naar mijn mening door het toevoegen van slechts één woordje Smits benaderingswijze navolgen bij juridisch onderzoek in het hbo-werkveld. Je onderzoekt in dat geval hoe het recht in de praktijk *toegepast* behoort te worden.

Smits bestrijdt de opvatting dat bij dit onderzoek de sociaal wetenschappelijke methodologie immer leidend is. De drietrapsraket – probleemstelling, doelstelling en vraagstelling – is in zijn optiek *niet* per definitie van toepassing op juridisch onderzoek. Zo is juridisch onderzoek mogelijk zonder probleemstelling. Het gaat vaak over iets anders, namelijk – in de door Smits geciteerde woorden van Feldbrugge – om ‘*the investigation of a broader field, where, at least initially, no specific questions are asked, but a wider range of phenomena is observed and described. This procedure may then yield various alternative avenues for further research (...). The researcher is like a 19th century explorer who enters an area which is still blank on the available maps. He does not really know what he is looking for.*’ (Feldbrugge, F.J.M., *The Law’s Beginnings*, Leiden/Boston, Nijhoff 2003).

Omstreden rechtswetenschap is in heldere taal geschreven, en dus ook leesbaar voor niet juristen. Wie meer recente publicaties wil lezen, raad ik het proefschrift van Ivar Wendt uit 2008 aan. Ook zijn focus is gericht op hoe het recht behoort te zijn.

Paul van Grinsven